

PREHRANA DOJENČADI I MALE DJECE U KONTEKSTU COVID-19 PANDEMIJE

Brief No. 2 (v1)
(30. ožujak 2020.)

Za potporu izvršiteljima kako se pripremiti i odgovoriti na pandemiju COVID-19 virusa, serija kratkih uputa utemeljenih na dokazima će se napisati i osvježavati svakih deset (10) dana sukladno s pojavom novih informacija i dokaza. Cilj ovih uputa je informirati o prehrani dojenčadi i male djece u kontekstu pandemije virusa COVID-19. Ovom uputom nisu obuhvaćene šire mjere i odgovore koji su dostupni u drugim smjernicama. Kao zajednica koja se bavi prehranom mi ćemo nastaviti razvijati naše razumijevanje praktičnih rješenja za donošenje programa u kontekstu pandemije virusa COVID-19. Dokumentiranje i rasprostranjivanje ovih materijala i novih dokaza bit će ključni za provođenje najprikladnijih i učinkovitih odgovora u svjetlu ove pandemije.

Ovom preporukom se učvršćuju preporuke o prehrani dojenčadi i male djece u kontekstu pandemije virusa COVID-19. Ova je preporuka u skladu s privremenom preporukom o **Kućnoj skrbi za pacijente s COVID-19 infekcijom s blagim simptomima i postupak s kontaktima** (17. ožujka 2020.), te **Kliničkim postupanjem kod teške akutne respiratorne infekcije (SARI) kada se sumnja na infekciju virusom COVID-19** (13. ožujka 2020.), te s **Operativnim smjernicama o prehrani dojenčadi u izvanrednim situacijama** (2017.).

KLJUČNE PORUKE I PRIORITETI

1. Program i usluge za zaštitu, promicanje i potporu optimalnom dojenju (ranom i isključivom) te sigurnoj komplementarnoj prehrani u skladu s dobi djeteta predstavljaju kritičnu komponentu programiranja i odgovora za zaštitu male djece u kontekstu pandemije virusa COVID-19.
2. Majke koje imaju sumnju ili potvrđenu infekciju COVID-19 i izolirane su kod kuće treba savjetovati da nastave s preporučenim načinom prehrane uz neophodne higijenske mjere opreza tijekom hranjenja.
3. Usklađivanje i koordinacija u planovima smanjivanja rizika u prehrani, zdravlju, sigurnosti hrane i sredstava za život, poljoprivredi, pristupa čistoj vodi, sustavu odvodnje i osiguravanja higijenskog standarda (tzv. WASH), socijalnoj zaštiti i mentalnom zdravlju, te psihosocijalnoj podršci sa svrhom usmjeravanja prema novorođenčadi i maloj djeci u kontekstu COVID-19 infekcije.
4. Akcije preko odgovarajućih sustava (Hrana, Zdravlje, WASH i Socijalna zaštita) trebaju omogućiti pružanje preventivnih mjera kao prioriteta kako bi se smanjile posljedice pandemije na prehranu male djece i njihovo blagostanje uz snažnu povezanost s ranim otkrivanjem i liječenjem pothranjenosti u djece.
5. Potpuno poštivanje Međunarodnog pravilnika o marketingu nadomjestaka za majčino mlijeko i pratećih rezolucija Svjetske zdravstvene skupštine (WHA) (uključujući WHA 69.9 i prateće smjernice SZO o prestanku neodgovarajućeg promicanja hrane za dojenčad i malu djecu) u svim kontekstima sukladno s preporukama IFE operativnih smjernica.

6. Donacije, marketing i promicanje nezdrave hrane – visoko zasićene masti, slobodan šećer i/ili sol ne smiju se tražiti niti prihvaćati.

ZAŠTITA, PROMICANJE I POTPORA PREHRANI DOJENAČADI I MALE DJECE KOD KUĆE

Iako se to razlikuje ovisno o kontekstu i razvija se brzo, trenutna preporuka u kontekstu pandemije virusa COVID-19 je da se osobe koje sumnjaju na infekciju ili imaju potvrđene blage simptome infekcije liječe kod kućeⁱ. Skrb za dojenčad i majke kod kuće zahtijeva prakticiranje mjera i preporuka SZO za prevenciju i kontrolu infekcijeⁱ. U kontekstu ograničene dostupnosti i kompromitiranog pristupa tržištima, zdravstvenim ustanovama ili u slučaju zastoja, zajednicama i kućanstvima bit će potrebne informacije i podrška u prehrani njihove dojenčadi i male djece. Stoga je intenziviranje zaštite, promocije i podrške odgovarajućoj prehrani dojenčadi i male djece najvažniji postupak pri čemu treba uzeti u obzir prepreke i ograničenja u zemlji. Ključne preporuke i razmatranja koja se temelje na dosadašnjim globalnim smjernicama i učenju nalaze se u nastavku:

Preporuke	Ključne poruke
<p>Majke sa sumnjom ili s potvrđenom COVID-19 infekcijom izolirane kod kuće treba savjetovati da slijede neophodnu higijenu dišnih putova tijekom hranjenjaⁱⁱⁱ.</p>	<p>Bez obzira na način prehrane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Majke uvijek trebaju prati ruke sa sapunom i vodom u kritičnim razdobljima uključujući prije i nakon kontakta s dojenčecom. • Rutinski čistiti površine s kojima je majka bila u kontaktu u kući i oko kuće primjenom sapuna i vode. • Ako majka ima respiratorne simptome, upotreba maski za lice tijekom hranjenja i njege djeteta se preporučuje ako je dostupna. Lokalno dostupne/prilagođene maske za lice mogu se upotrebljavati kao alternativa. • Majka s djetetom treba održavati fizički razmak od drugih ljudi (najmanje 1 m) uz izbjegavanje dodirivanja očiju, nosa i usta. <p>Majke koje dojeⁱ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Majke treba savjetovati da nastave dojiti ako dojenče ili malo dijete ima sumnju, vjerojatnost ili potvrđenu infekciju COVID-19 ili neku drugu bolest. <p>Umjetna prehrana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Majke treba savjetovati da dojenče ili malo dijete hrane na šalicu uz pranje ruku sapunom i vodom prije rukovanja sa šalicama, bočicama, dudama itd. te ograničiti broj osoba koje hrane dojenče.
<p>Pojačati potporu obiteljima u smislu što, kako i kada hraniti malo dijete kod kuće tijekom razdoblja uvođenja dohrane kroz praktične komunikacijske platforme u svrhu pristupa obiteljima u kontekstu situacije s COVID-19ⁱⁱ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kada je moguća smanjena dostupnost izboru raznovrsne hrane u kućanstvu udruženu s ograničenjem kretanja roditelja, skrbnici se mogu loše nositi s odgovornošću za skrb i prehranu djece. Pružanje posebnih smjernica o odgovarajućoj dobnog specifičnoj i sigurnoj komplementarnoj prehrani i njezinom praktičnom provođenju korištenjem digitalnih, televizijskih i društvenih platformi sa svrhom potpore roditeljima pri donošenju odluka. • Skrbnici bi trebali dobivati savjete i praktične i ostvarive informacije koje se odnose na njihovu situaciju o važnosti zdrave prehrane i rješenja da se obiteljima omogući održavanje zdrave prehrane s pristupom sigurnoj i ukusnoj pitkoj vodi, namijenjenih njihovoj maloj djeci.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ako je pristup svježim namirnicama otežan, identificirati načine zamjene svježih namirnica drugom zdravom hranomⁱⁱⁱ, ograničiti visoko prerađenu hranu niske nutritivne vrijednosti s tipično visokim koncentracijama visoko zasićenih masti, slobodnog šećera i soli, te izbjegavati zašećerene napitke i tzv. “follow-on” mlijeka. Za malu djecu je važno da jedu svježe voće i povrće, žitarice punog zrna i hranu bogatu bjelancevinama. Ta se hrana može kuhati od svježih, sušenih, konzerviranih ili zamrznutih namirnica. • Ove informacije treba prilagoditi kako bi se riješile specifične i konkretne prepreke u zemlji povezane s COVID-19 situacijom.
<p>Povećati promicanje sigurnih higijenskih ponašanja povezanih s pranjem ruku sapunom u svim kritičnim razdobljima uz prakticiranje sigurne pripreme/rukovanja s hranom kako bi se smanjio rizik prijenosa COVID-19.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prije pripreme hrane i jela, skrbnici se moraju osigurati da se drže preporučenih higijenskih ponašanja poput pranja ruku sapunom uz redovito čišćenje i dezinfekciju površina za pripremu hrane^{iv}. • Osigurati povezivanje ciljanih, specifičnih, izvodivih i izvodivih poruka o sigurnoj higijeni u svim potrebnim prilikama uz njihovo usklađivanje kroz mnogostruke komunikacijske kanale kako bi se osiguralo njihova isporuka i primjena. • U zajednicama u kojima je hranjenje djece iz zajedničke zdjele i rukama uobičajeno, bolje je da dijete upotrebljava vlastiti tanjur i žlicu kako bi se izbjegao prijenos.^v
<p>Učiniti dostupnim jednostavne i praktične informacije u danom kontekstu, uporabom svih dostupnih komunikacijskih kanala (digitalnih, radijskih, društvenih medija) prema obiteljima o načinima zdrave prehrane male djece u situaciji izolacije i financijskih ograničenja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Istražiti inovativne načine pružanja usluga za potporu zajednicama i obiteljima poput mobilnih tehnologija, društvenih medija, radija, SMS poruka, najava, te stavljanjem informacija na mjestima za prodaju poput supermarket, prehrambenih lanaca, TV itd. • Koristite platforme društvenih medija, web i masovnih medija za informiranje, pojašnjenja dezinformacija i zabluda i podršku obiteljima, pružajući praktična, izvediva i konkretna rješenja za malu djecu u kontekstu ograničenog pristupa svježem voću i povrću. • Postojeći resursi poput radio memova, animacija i video zapisa, poput UNICEF-ovih videozapisa o prvoj hrani, mogu se preuzeti na mobilnim telefonima za savjetovanje njegovatelja što, kada i kako nahraniti svoje dijete.^{vi} Video za potporu dojenju (uključujući ručno izdavanje mlijeka) razvili su Global Health Media što je dostupno na njihovoj internetskoj stranici^{vii}.

PRUŽANJE USLUGA VEZANO ZA PREHRANU DOJENČADI I MALE DJECE PUTEM RAZLIČITIH INOVATIVNIH PLATFORMI

Zbog poremećaja rutinskog pružanja usluga u ustanovama i zajednici za vrijeme izolacije, potrebno je pronaći inovativne i praktične načine pružanja osnovnih usluga kroz sustave hrane, zdravlja, WASH-a i socijalne zaštite za potporu zajednici i obitelji u održavanju odgovarajuće prehrane i zdravlja dojenčadi i male djece. Ispod su neke Preporuke i ključna razmatranja o načinima pružanja usluga prehrane dojenčadi i male djece kroz više sustava i platformi za njihovu dostavu nalaze se u nastavku:

Preporuke	Ključne poruke
<p>Potpore vladama za osnaživanje okruženja potrebnog za potporu razvijanju usluga za prehranu dojenčadi i male djece razvojem sustava za promicanje zdrave hrane, zdravlja, pristupa čistoj vodi i odvodnji, higijenskih standarda (WASH) i društvene zaštite</p>	
<p>Osigurajte usklađivanje i koordinaciju u planovima za ublažavanje posljedica na prehranu, zdravlje, sigurnost hrane i sredstava za život, poljoprivredu, WASH, socijalnu zaštitu i mentalno zdravlje te psihosocijalnu podršku kako biste se usmjerili na pružanje potpore dojenčadi i maloj djeci u kontekstu infekcije COVID-19.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati usklađivanje i koordinaciju u nadzoru i provedbi planova za smanjivanje rizika u relevantnim sektorima kako bi se podržala usredotočenost na najugroženije u kontekstu infekcije virusom COVID-19. • Usklađivanje spremnosti i planova ishrane, sigurnosti hrane i sredstava za život, poljoprivrede, WASH, socijalne zaštite i mentalnog zdravlja i psihosocijalnog potpornog sektora / klastera u izvanrednim situacijama o kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim akcijama za podršku obiteljima za sigurnu i zdravu prehranu dojenčadi i male djece u kontekstu infekcije virusom COVID-19.
<p>Osigurati pridržavanje Međunarodnog pravilnika o marketing zamjena za majčino mlijeko (Kod) i pripadajućih rezolucija Svjetske zdravstvene skupštine (WHA) (uključujući rezoluciju 69.9).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pratiti kršenje Koda i prijaviti nacionalnim tijelima kroz mehanizme koordinacije klastera/sektora prehrane i međunarodnim tijelima. • Podržati vladu u izradi politika i postupaka za praćenje i postupanje u vezi s kršenjima Koda u skladu s SZO / UNICEF NetCode alatom. Tipična kršenja Koda odnose se na označavanje dojenačke formule, upravljanje zalihama i donacije. • Važno je podići svijest zdravstvenih djelatnika o njihovim obvezama prema Kodu (tvrtke koje se bave proizvodima i uslugama mogu iskoristiti ovu situaciju da isprobaju i promoviraju svoje proizvode putem zdravstvenog sustava), uz širenje informacija o Kodu i mehanizmima za prijavu nepridržavanja. • Majke treba poduprijeti u stajalištu da je sigurno dojiti svoju djecu
<p>Vlada i partneri ne smiju tražiti ili prihvatiti donacije nadomjestaka za majčino mlijeko (BMS), dodatka hrane i opreme za hranjenje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazalo se da donacije BMS-a od strane proizvođača dovode do povećane uporabe nadomjestaka i smanjenja dojenja. Iz tog razloga, Svjetska zdravstvena skupština (WHA) izjavila je da u bilo kojem dijelu zdravstvenog sustava ne bi trebalo biti donacija besplatnih ili subvencioniranih zaliha zamjena za majčino mlijeko. Ova se zabrana proširuje i na okruženja u kojima WHA podstiče vlade da osiguraju da se svi potrebni nadomjesci majčinog mlijeka kupuju, distribuiraju i koriste prema strogim kriterijima. Više pojedinosti potražite u Operativnim uputama za prehranu dojenčadi u izvanrednim situacijama^{viii}.
<p>Akcije putem sustava za hranu, zdravlje, pristupa čistoj vodi, odvodnji i omogućavanje higijenskog standarda (WASH) kao i socijalnu zaštitu trebali bi dati prioritet pružanju preventivnih usluga za ublažavanje utjecaja pandemije na prehranu i zdravlje male djece uz snažne akcije povezane s ranim otkrivanjem i liječenjem pothranjenosti u djece</p>	
<p>Djelovanje preko sustava hrane u kontekstu pandemije virusom COVID-19</p>	
<p>Osigurajte dostupnost svježe hrane i osnovnih proizvoda za djecu, žene i obitelji održavanjem pristupa lokalnim tržnicama, trgovinama i</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Važno je osigurati da domaće tržnice, prodavaonice i trgovine ostanu otvorene i isporučuju svježe namirnice za djecu, žene i obitelji. Na ovim se tržnicama / trgovinama / prodavaonicama trebaju slijediti preporučeni higijenski postupci, uključujući

<p>prodavaonicama (u fizičkom smislu i internetskoj prodaji).</p>	<p>čišćenje površina i proizvoda (primjenom sanitarnih maramica / sredstava za čišćenje ruku) i zadržavanje udaljenosti između kupaca od najmanje 1 metar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obitelji treba poticati da kao prioritet za malu djecu kupuju svježiju i zdravu hranu (kako je ranije objašnjeno). • Potaknite trgovce da osiguraju da se svježe voće i povrće nalazi na istaknutom mjestu i prodaje po prihvatljivim cijenama. • Najsiromašniji će najvjerojatnije biti pogođeni poremećajima u prehranbenim sustavima i prihodovnim šokovima te će im trebati podrška da se zdravo hrane. Ako je zdrava hrana skuplja, onda nesigurnost može rezultirati povećanom kupovinom nezdravih namirnica, uključujući visoko prerađenu hranu s visokom količinom zasićenih masti, slobodnog šećera i / ili soli s dugim rokom upotrebljivosti. Posebnu pozornost treba posvetiti osiguranju kontinuiteta opskrbe zdravom i svježom hranom po prihvatljivim cijenama za najsiromašnije.
<p>Dajte smjernice zajednici i obiteljima o kupovini zdrave hrane u kontekstu pandemije virusa Covid-19.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Obiteljima treba dati preporuke o vrstama hrane kojima bi trebala dati prednost, kao i savjete o pripremi hrane kod kuće (mogu li se povezati s vijestima kada se objavljuju?) • Podsjetite obitelji da je visoko prerađena pakirana hrana često manje zdrava i da sadrži velike količine zasićenih masti, slobodnih šećera i / ili soli. Obavijestite ih kako čitati etikete - uključujući onu s prednje strane pakiranja, deklaraciju o hranjivim tvarima i popis sastojaka - kako bi mogli prepoznati onu hranu koja je „bolja za vas“.
<p>Kontrolirajte marketing, promociju ili masovnu distribuciju nezdrave hrane s velikom količinom zasićenih masti, slobodnog šećera i / ili soli za djecu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Treba izbjegavati neprimjereno stavljanje u promet i promociju nezdrave komercijalne hrane za dojenčad i malu djecu, jer se time može narušiti isključivo i kontinuirano dojenje. To može obeshrabiliti skrbnike da hrane svoju djecu raznolikom hranom pripremljenom kod kuće uz stvaranje ovisnosti o komercijalnim proizvodima. • Vlade i partneri trebaju obeshrabiliti masovnu, ciljanu i sveobuhvatnu distribuciju nezdrave hrane za malu djecu.
<p>Vlada i partneri ne smiju tražiti ili prihvatiti donacije nezdrave hrane - bogate zasićenim mastima, slobodnim šećerom i / ili soli.^{ix}</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hrana koja ne zadovoljava preporuke SZO o zdravoj prehrani može narušiti upotrebu lokalne hrane i preporučene prehranbene prakse i doprinijeti povećanju konzumacije nezdrave hrane. • U izvanrednim situacijama vlada i partneri ne trebaju tražiti ili prihvaćati donacije nezdrave hrane za ciljanu ili sveobuhvatnu distribuciju.
<p>Treba izbjegavati suradnju s tvrtkama koje proizvode „nezdravu hranu“ radi financijskog ili materijalnog doprinosa. Također bi se trebali izbjegavati marketing i zajednička komunikacija vezana uz uzroke krize.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Takav angažman nosi rizik da vlada i njezini partneri budu percipirani kao da preferiraju određene marke ili proizvoda. Suradnja s tvrtkama koje proizvode nezdravu hranu može narušiti ugled vlada domaćina, vlada donatora i zajednica. Ta se suradnja može protumačiti kao da proturječi naporima za prevenciju prekomjerne težine. • Tvrtke koje proizvode zamjene za majčino mlijeko (BMS) i dalje bi trebale biti isključene iz donacija u naturi, angažmana u financiranju ili partnerstva sa zajedničkim brendiranjem.

Djelovanje preko zdravstvenoga sustava u kontekstu pandemije virusom COVID-19	
<p>U zdravstvenim ustanovama, novorođenčad majki kod kojih postoji sumnja, vjerojatnost ili potvrda infekcije virusom COVID-19 treba hraniti u skladu sa smjernicama o hranjenju dojenčadi, uz poštivanje preporuka o higijeni dišnih putova tijekom hranjenja dojenčadi.^x</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti sigurne protokole dojenja za zaražene majke i postupke kojima se izbjegava široka distribucija i donacije nadomjestaka za majčino mlijeko (BMS), istovremeno osiguravajući da se dojenčadi mlađoj od 6 mjeseci u koje nema mogućnosti dojenja na odgovarajući način osigura prehrana dojenačkim tvorničkim pripravkom zamjenskoga mlijeka (formulom). • Majke treba savjetovati i preporučiti im da nastave dojiti ako njezino novorođenče ili malo dijete ima sumnju, vjerojatnost ili potvrdu infekcije virusom COVID-19 ili bilo koju drugu bolest.
<p>Majkama i dojenčadi treba pružiti stručnu podršku dojenju ako im je potrebno i omogućiti kontakt kožom na kožu i klokansku skrb, te da budu zajedno u jednoj prostoriji tijekom dana i noći, a pogotovo odmah nakon rođenja tijekom uspostave dojenja u slučaju da one ili njihova novorođena djeca imaju sumnju na infekciju, vjerojatnost za razvoj infekcije ili je infekcija virusom COVID-19 potvrđena.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kao i u slučaju vjerojatnih, potvrđenih ili sumnjivih infekcija virusom COVID-19 kod majke, one majke koje imaju simptome bolesti i koje doje ili prakticiraju kontakt koža na kožu ili klokansku skrb (KMC) trebaju provoditi preporučene higijenske mjere i zaštitu dišnih putova (poput nošenja maske za lice), uključujući i tijekom hranjenja. • Ako majka ima respiratorne simptome, preporučuje se upotreba maske za lice kad je dijete u blizini, (ako je moguće), higijena ruku prije i nakon kontakta s djetetom te redovito čišćenje i dezinfekcija površina s kojima je simptomatska majka bila u kontaktu.
<p>U situacijama kada majka ima tešku bolest uzrokovanu virusom COVID-19 ili drugim zdravstvenim komplikacijama i nije u mogućnosti njegovati novorođenče ili se ne može nastaviti izravno dojenje, majke bi trebale biti ohrabriti i podržati da izdaju mlijeko i sigurno opskrbljuju dojenče majčinim mlijekom, uz primjenu odgovarajućih higijenskih mjera.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ako majka izdaje mlijeko ručno ručnom ili električnom izdajalicom za majčino mlijeko, trebala bi oprati ruke prije izdavanja ili dodirivanja bilo kojeg dijela izdajalice ili bočice i osigurati pravilno čišćenje izdajalice nakon svake uporabe. • Izdojeno mlijeko treba davati djetetu čistom šalicom i / ili žličicom, a najbolje bi bilo da hranjenje obavi osoba koja nema znakove ili simptome bolesti. • Ako stanje majke ne dozvoljava dojenje ili izdavanje mlijeka, a donirano mlijeko iz banke nije dostupno, potrebno je dati odgovarajući nadomjestak za majčino mlijeko^{xiii}, uz odgovarajuću informaciju sukladno kulturološkom kontekstu, dostupnosti majke i usluge.^{xiv}
<p>Sve trudnice i majke koje imaju novorođenčad i malu djecu treba savjetovati o hranjenju dojenčadi i male djece, te im pružiti osnovnu psihosocijalnu podršku i praktičnu potporu hranjenju, bez obzira na to imaju li one ili njihova dojenčad i mala djeca sumnju, vjerojatnost i dokaz o infekciji virusom COVID-19.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pružanje individualnog i grupnog savjetovanja u zdravstvenim ustanovama i putem platformi zajednice bit će ograničeno u kontekstu pandemije virusa COVID-19. Bez obzira na savjetovanje putem zdravstvenih i društvenih platformi, posjete u fizičkom smislu treba smanjiti, a poticati korištenje virtualnih kanala (poput telefona, društvenih medija i drugih) kako bi se u kritičnim trenucima obitelji informirale o dojenju i komplementarnoj prehrani nakon otpusta majke i novorođenčeta iz zdravstvene ustanove, tijekom prijelazne faze isključivog dojenja i pravodobnog početka dohrane. • U kontekstu panike, izolacije i brige za članove obitelji, ovo bi moglo biti izuzetno stresno vrijeme za trudnice i dojilje. Osnovna psihosocijalna podrška trebala bi biti ključna komponenta savjetovanja.^{xi}
Djelovanje preko sustava osiguravanja pristupa čistoj vodi i odvodnji te osiguravanju higijenskog standarda (WASH) u kontekstu pandemije virusom COVID-19	

<p>Intenzivirajte integraciju poruka o sigurnim higijenskim postupcima za malu djecu koristeći inovativne komunikacijske kanale - digitalne, radiotelevizijske i društvene medije - kao dio pružanja usluga ishrane putem platforme zdravlje, WASH i socijalna zaštita.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • U slučaju pružanja usluga putem zdravstvenih i drugih platformi, osigurajte provođenje preporučenih higijenskih mjera (poput pranja ruku sapunom i redovito čišćenje i dezinfekciju prostora za pripremu hrane) uz savjetovanje i potporu. • U kontekstu pandemije virusa COVID-19, rutinsko pružanje usluga individualno i grupno savjetovanje putem platformi za ustanove, zajednice i socijalnu zaštitu možda neće biti funkcionalni, zbog čega će biti potrebno koristiti virtualne kanale (poput digitalnih i društvenih medija temeljenih na aplikacijama) koji se koriste za dostavljanje ključnih poruka o sigurnoj pripremi hrane, hranjenju, skladištenju hrane, kao i o važnosti ukusne pitke vode za malu djecu. • Osigurati integraciju usklađenih poruka o sigurnoj higijeni u sve relevantne mogućnosti i više komunikacijskih kanala putem zdravstvenog sustava kako bi se osigurala njezina primjena i doseg.
<p>Djelovanje preko sustava za socijalnu zaštitu u kontekstu pandemije virusom COVID-19</p>	
<p>Poboljšati pristup zdravoj hrani zajedno s prehrambenim savjetovanjem kroz programe i usluge socijalne zaštite (izravna ili neizravna pomoć u hrani) za dojenčad i malu djecu. To može uključivati i dodavanje hranjivih namirnica ili vitaminskih i mineralnih dodataka za poboljšanje kvalitete prehrane male djece.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Omogućavanje zdrave prehrane ili dodataka vitamina i minerala uvijek treba biti popraćeno odgovarajućim porukama, savjetovanjem i podrškom o hranjenju dojenčadi i male djece. • Opskrba esencijalnim prehrambenim namirnicama (poput praška s mikronutrijentima, lipidni dodaci hrani, vitamin A itd.) bit će najprije prekinuta, što treba predvidjeti. Potrebno je uzeti u obzir i poremećaje u opskrbi tvorničkim pripravcima formule za dojenčad mlađu od šest mjeseci koja nisu dojena.^{xii} • U kratkom roku može biti potrebno pružanje osnovne pomoći u hrani (npr. izravne ponude ili cjenovni popusti) za ranjive skupine kako bi se osigurao pristup zdravoj hrani. Takvi bi se naponi trebali povezati s dugoročnim mjerama kao što su podrška sredstava za život kako bi zdrave prakse učinile održivima. • Nadgledanje i praćenje pružanja usluga od presudnog je značaja za osiguravanje isporuke tih usluga dojenčadi i maloj djeci kojima su usluge najpotrebnije (poput pothranjene djece).
<p>Kada usluge socijalne zaštite uključuju nabavku ili distribuciju hrane, izbjegavajte opskrbu nezdravom hranom kao dio alternativnih aranžmana i u davanju tih usluga izbjegavajte partnerstva s tvrtkama za proizvodnju hrane i pića koje proizvode nezdravu hranu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati svijest radi informiranja o odlukama vlade i partnera u vezi s rizicima povezanim s prihvaćanjem darovanih zaliha nezdrave hrane u hitnim slučajevima i / ili partnerstvom s tvrtkama koje proizvode nezdravu hranu. • Organizacije koje rade kako bi odgovorile na izvanredne situacije na razini zemlje mogu razmotriti udruživanje snaga kako bi se izradile prilagođene smjernice državama o ovim pitanjima, posebno oko osiguranja kvalitete hrane koja se osigurava alternativnim pristupima kao što su opskrba u zajednici, obroci za ponijeti kući, dostava kući ili nabava hrane na bonove.

NAJVAŽNIJA PROGRAMSKA PITANJA ZA RJEŠAVANJE UZ POJAVU NOVIH DOKAZA

- Kakva je izvedivost korištenja platformi digitalne tehnologije za pružanje individualnog savjetovanja i podrške njegovateljima u vezi sa hranjenjem dojenčadi i male djece kada savjetovanja sa skrbnicima i grupno savjetovanje više nije moguće?
- Kakva je izvedivost promicanja uporabe kućnih proizvoda za obogaćivanje (poput prašaka s više mikronutrijenata i dodataka hranjivim tvarima na bazi lipida) kako bi se poboljšala kvaliteta dječje prehrane u sredinama u kojima je pristup takvim dodacima poremećen preko zdravstvenog sustava i ljekarni?
- Koja su najprikladnija pravila suradnje s privatnim sektorom u osiguravanju hranjivih namirnica za malu djecu u kontekstu ove pandemije?

KORISNE SMJERNICE I IZVORI

- **UNHCR/UNICEF/WFP/WHO. Infant and Young Child Feeding in the Context of the COVID-19 Pandemic, Eastern, Central and Southern Africa. Released 26 March 2020**
- **Operational guidance on Infant feeding in emergencies:** https://www.ennonline.net/attachments/3127/Op-G_English_04Mar2019_WEB.pdf
- **UNICEF's programming guidance on improving young children's diets during the complementary feeding period:** https://mcusercontent.com/fb1d9aabd6c823bef179830e9/files/1c81003c-e36d-4788-90e1-191610423755/Complementary_Feeding_Guidance_2020_portrait_ltr_web2.pdf
- **WHO Guidance on clinical management of COVID-19:** [https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-severe-acute-respiratory-infection-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected](https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-severe-acute-respiratory-infection-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected)
- **WHO Interim guidance on home care for patients with COVID-19 presenting with mild symptoms and management of their contacts:** [https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts)
- **UNICEF Coronavirus disease (COVID-19) – What parents should know:** www.unicef.org/stories/novel-coronavirus-outbreak-what-parentsshould-know
- **UNICEF, ILO & UN Women, 2020. Family-friendly policies and other good workplace policies in the context of COVID-19: Key steps employers can take** <https://www.unicef.org/documents/family-friendly-policies-and-other-good-workplace-practices-context-covid-19-key-steps>
- **WHO, 2020. Home care for patients with COVID-19 presenting with mild symptoms and management of their contacts:** [https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts)
- **GTAM, 2020. COVID-19: Summary of Guidance available for Nutrition in Emergencies Practitioners:** <http://nutritioncluster.net/resources/gtam-covid19-nutrition-technical-brief-20200313-final/>

BILJEŠKE

ⁱ WHO Essential newborn care and breastfeeding (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/107481/e79227.pdf>)

ⁱⁱ Za više informacija o tome što, kada i kako hraniti malu djecu tijekom razdoblja dohrane. Pogledajte programsku uputu UNICEF-a o poboljšanju prehrane male djece tijekom razdoblja dohrane. New York: United Nations Children's Fund, 2020.

https://mcusercontent.com/fb1d9aabd6c823bef179830e9/files/1c81003c-e36d-4788-90e1-191610423755/Complementary_Feeding_Guidance_2020_portrait_ltr_web2.pdf

ⁱⁱⁱ U radu: UNICEF IYCF web stranica neće biti dostupna nekoliko sljedećih dana

^{iv} https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43546/9789241594639_eng.pdf;jsessionid=0AE37B6A521BC120E2F224E5A9E1FB75?sequence=1

^v Za više informacija o posebnim smjernicama za higijensko programiranje u kontekstu COVID-19. Pogledajte UNICEF-ov Vodič za higijensko programiranje [https://unicef.sharepoint.com/:b:/r/sites/EMOPS-](https://unicef.sharepoint.com/:b:/r/sites/EMOPS-2019nCoV/DocumentLibrary1/WASH%20COVID19/COVID19%20Hygiene%20Programming%20Guidance_March10.pdf?csf=1&e=PGsu10)

[2019nCoV/DocumentLibrary1/WASH%20COVID19/COVID19%20Hygiene%20Programming%20Guidance_March10.pdf?csf=1&e=PGsu10](https://unicef.sharepoint.com/:b:/r/sites/EMOPS-2019nCoV/DocumentLibrary1/WASH%20COVID19/COVID19%20Hygiene%20Programming%20Guidance_March10.pdf?csf=1&e=PGsu10)

^{vi} Pristup UNICEF-ovoj prvoj seriji videa o hrani na web stranici UNICEF-a

https://www.unicef.org/nutrition/102823_The%20video%20series.html in a web stranici medija Global Health na <https://globalhealthmedia.org/videos/>

---

^{vii} Video o dojenju: iako nisu specifični za COVID-19, daju korisne informacije kako poduprijeti dojenje uključujući ručno izdavanje mlijeka. <https://globalhealthmedia.org/videos/breastfeeding/>

^{viii} Za više detalja, posjetiti Operativni vodič za prehranu dojenčadi u izvanrednim situacijama(2017).
<https://www.enonline.net/operationalguidance-v3-2017>

^{ix} Primjeri nezdrave hrane uključuju, ali nisu ograničeni na, bombone, čips od krumpira ili kukuruza, bezalkoholna pića poput soda ili mlijeka s okusom čokolade, instant rezanci, keksi / kolačići / rezanci / kolači, pizza, pite ili hamburger i druga brza hrana

^x U sredinama u kojim su proljev, respiratorne infekcije i zarazne bolesti česti u dojenčadi, svaki mogući rizik od prijenosa COVID-19 kroz dojenje (do sada nije prijavljen) nadmašuje poznate rizike povezane s prehranom zamjenskim hranjenjem.

^{xi} Važno je obratiti pažnju na fizičko i psihičko zdravlje njegovatelja i riješiti njihove potrebe za podrškom tijekom svakog kontakta sa zdravstvenom službom. Pogledati Operationalizing the nurturing care for early childhood development <https://nurturing-care.org/wp-content/uploads/2019/07/Operationalizing-NC.pdf>

^{xii} UNICEF Guidance on the provision and use of breastmilk substitutes in humanitarian settings. New York: United Nations Children's Fund, 2018. http://www.unicefemergencies.com/downloads/eresource/docs/2.3%20Nutrition/Unicef_BMS_R05.1_Interactive.pdf